

*Game
Changer*

”Mer än bara basket”

EN RAPPORT OM IDROTTSUTÖVANDE BLAND UNGA I
SOCIOEKONOMISKT UTSATTA OMRÅDEN

NIKITA LINDSTRÖM & HAMZAH SULEIMAN

Sammanfattning

Idrott är en stor del i många ungas liv idag som inte bara är en källa till motion, idrotten kan även skapa en känsla av gemenskap och identitet. Däremot visar siffror på att deltagandet i socioekonomiskt utsatta områden är lägre än i resursstarka områden. Rapportens fokus är att få en djupare förståelse över varför unga i dessa områden utövar idrott i mindre utsträckning och hitta både framgångsfaktorer samt fallgropar som kan ha en påverkan på aktivitetsgraden. Vidare belyser rapporten även varför unga i senare tonår väljer att sluta träna i en idrottsförening. Genom intervjuer med aktiva personer inom basketföreningar visar resultaten på att idrottsföreningar i socioekonomiskt utsatta områden tar ett stort socialt ansvar vilket kräver engagerade ledare. Då föreningsidrotten skiljer sig från länder utanför Norden har föräldrar med utländsk bakgrund boendes i socioekonomiskt utsatta områden inte samma syn på idrottande. Det resulterar i att barn till dessa föräldrar inte har samma förutsättningar att börja idrotta i tidig ålder vilket även försvårar idrottsdebuten i senare ålder. Rapporten visar även på att tjejer i förorter kan hindras från att idrotta på grund av kulturella orsaker. På frågan om varför unga slutar träna i en förening i senare ålder beror det på att andra krav ökar som exempelvis studier eller arbete. Huvudsyftet med denna rapport är att bidra till utveckling av metoder för att kunna nå målgruppen barn och unga i socioekonomiskt utsatta områden.

Nyckelord: Idrott, basket, förening, socioekonomiskt utsatta områden, förort.

Om författarna

Rapportförfattarna har båda en socionomexamen samt även en magisterexamen i socialt arbete. De har tidigare skrivit om hur utrikesfödda upplever att basket kan bidra till deras integrering in i det svenska samhället och möjligheter samt begränsningar som funnits för dessa personer att använda idrotten som integrationsarena.

Intervjuerna genomfördes under våren 2019 och rapporten var klar i juni 2019.

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	3
1.1 Socioekonomiskt utsatta områden	3
1.2 Förebyggande arbete i form av föreningsliv	4
1.3 Idrottskultur i Sverige	4
1.4 Aktiva medlemmar inom idrottsföreningar - vilka idrottar?	5
1.5 Basketföreningens medlemmar	6
1.6 Regeringens stöd till idrottsföreningar	7
2. Metod	8
2.1 Urval	8
2.2 Intervjuer	8
2.3 Etiska hänsynstagande	9
3. Resultat	10
3.1 Mentorskap	10
3.2 Föräldrars involvering i föreningslivet	10
3.3 Svårt som nybörjare i en idrottsförening	11
3.4 Resursernas påverkan för förening och individ	12
3.5 Tjejer i förorten	12
3.6 Unga som avslutar sitt medlemskap i en idrottsförening	13
3.7 Strategier för marknadsföring	13
4. Goda exempel	15
4.1 Råd för föreningar verksamma i socioekonomiskt utsatta områden	15
4.2 Goda exempel för föreningar verksamma i socioekonomiskt utsatta områden	16
4.3 Vad behöver Svenska Basketbollförbundet göra tillsammans med deras distrikt för att stödja föreningar verksamma i socioekonomiskt utsatta områden.	17
4.4 Vilket ansvar har offentliga sektorn och hur kan de stödja idrottsföreningar	18
5. Källförteckning	20

1. Bakgrund

Det finns många fördelar med att unga från socioekonomiskt utsatta områden utövar idrott i en förening. Ungdomarna får möta andra, byta erfarenheter och bilda en trygg gemenskap med människor från andra kulturer och generationer. Genom ledarna får de vuxna förebilder. De får även möjlighet att uppleva nya miljöer tillsammans med klubben och på så sätt motverka isolering (Faskunger & Sjöblom, 2017:1).

Svenska Basketbollförbundet har förfrågat en rapportsöversikt gällande deltagandet inom basketföreningar i syfte att öka kunskapen om varför barn och unga är mindre aktiva i idrottsföreningar i socioekonomisk svaga områden, samt orsaker till att idrottandet sjunker bland ungdomar i högre åldrar. Bakgrunden syftar därför till att ge övergripande information om de så kallade ”socioekonomiskt utsatta områden” och ge en inblick i hur det påverkar vilka som är aktiva inom idrottsföreningar.

1.1 Socioekonomiskt utsatta områden

Begreppet socioekonomiskt utsatta områden är menat att beskriva en plats vars boenden generellt har lägre utbildningsnivå samt inkomst. I ”Orten bortom våldet” (2017) beskriver Eva Nilsson-Lundmark och Ingvar Nilsson begreppet ”orten” som är ett annat begrepp för socioekonomiskt utsatta områden och vad det innebär att vara boende i ett sådant område. För att förstå hur platsen kan ha en roll i deltagandet inom idrottsföreningar är det bra att få en bild av platsen och dess invånare (Nilsson-Lundmark & Nilsson 2017).

Orten är vad som förr kallades ”arbetarklassområden”. Under 60- och 70-talet var det den vita underklassen som bodde i dessa områden. Idag är det främst personer med utländsk bakgrund. Segregationen tolkas därför ofta utifrån ett etniskt perspektiv istället för ett klassmässigt perspektiv vilket blir problematiskt då det dras fel slutsatser i hur man bör arbeta förebyggande samt åtgärdande. Personer boendes i dagens socioekonomiskt utsatta områden har med andra ord både en etnicitets- och klassaspekt att förhålla sig till i det svenska

samhället. Det etniska perspektivet kan ha en betydelse där exempelvis språket kan vara ytterligare en svårighet i att bli delaktig i samhällslivet, däremot har det alltid funnits en underklass som grundar sig i ekonomiska orsaker. Orten har därmed alltid existerat (Nilsson-Lundmark & Nilsson 2017, 23).

Synliga problem är bland annat sysselsättningsgraden som är relativt låg. Andelen ungdomar som arbetar eller studerar är lägre i jämförelse med välbärgade stadsdelar. Det är även visat att hälsan är sämre i de socioekonomiskt svaga områdena. Grundläggande för människors välbefinnande är en känsla av samhörighet och delaktighet, och avsaknaden av dessa resulterar i en otrygghet och bristande tillit hos befolkningen. Det leder till ett utanförskap (Nilsson-Lundmark & Nilsson 2017, 32–34).

1.2 Förebyggande arbete i form av föreningsliv

För att motverka känslan av utanförskap finns bland annat föreningar som driver socialt arbete. MUFC (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor) skriver i sin rapport *“Utvecklingen av ideella föreningsvillkor - civila samhällets villkor 2016 med fokus på ideella föreningar i utsatta områden”* (2016) om civilsamhällets potential att främja delaktighet och social sammanhållning. Att bli aktiv inom föreningslivet kan ha många fördelar där individen utvidgar sitt sociala nätverk och får kontakt med personer som är etablerade inom arbets- och samhällslivet vilket i sin tur kan ge arbetsmöjligheter samt tillträde till bostadsmarknaden. Något som hindrar civilsamhällets potential är att de som engagerar sig i föreningslivet, ofta är personer som redan är etablerade i det civila samhället. De som hamnar utanför det civila samhället är personer med låg utbildning, unga samt utlandsfödda. Frågan blir därmed hur organisationer kan arbeta för att nå underrepresenterade grupper (MUFC, 2016 s.12).

Vidare diskuteras det om hur mycket ansvar civilsamhället egentligen bör ta, där offentlig sektor dragit sig undan och lämnat ifrån sig det sociala ansvaret. En idrottsförening som arbetar med barn och unga boendes i socioekonomiskt utsatta områden gör extra arbete som inte behövs i samma utsträckning i de välbärgade områdena. Det kan däremot ge positiva effekter i form av ökat förtroende hos de unga som kan vara svårare för offentlig sektor att få. En nedrustning av välfärdsstaten bidrar däremot till en ökad individualisering vilket innebär att medborgaren får mer ansvar över områden som exempelvis vård och

omsorg. I rapporten *“Var står forskningen om civilsamhället”* (2012) av Vetenskapsrådet framkommer det att detta istället kan leda till minskad tillit för offentlig sektor i samhället (Vetenskapsrådet, 2012).

1.3 Idrottskultur i Sverige

Föreningslivet inom idrotten i Sverige och de andra nordiska länderna är unikt i hur verksamheterna är uppbyggda, hur de finansieras samt hur de styrs menar Riksidrottsförbundet i rapporten *“Idrotten i siffror”* (2010). Begreppet “nordiska modellen” används för att beskriva hur föreningsidrotten bedrivs som en självständig folkrörelse (Riksidrottsföreningen, 2010). Detta har lett till en idrottskultur i Sverige som fått stor plats i många barns och ungdomars liv menar Karin Redelius i sin doktorsavhandling *“Ledarna och barnidrotten - idrottsledarnas syn på idrott, barn och fostran”* (2002). Hon menar på att “den tidiga idrottsdebuten” inom en förening är ett relativt nytt fenomen där barn börjar idrotta i tidig ålder. Många är aktiva inom organiserad idrott redan i 6–7 års ålder. Tidigare har idrottandet varit skolans ansvar och den organiserade tävlingsverksamheten fanns inte i lika stor utsträckning bland barn i yngre åldrar. Idag karaktäriseras istället barnidrotten av en tidig idrottsdebut. Den tidiga åldern drabbar även de barn och ungdomar som vill börja idrotta i senare ålder då de ligger efter erfarenhetsmässigt. Sammanfattningsvis har idrottsrörelsen i Sverige fått ett fostrande roll (Redelius, 2002, 17–18).

1.4 Aktiva medlemmar inom idrottsföreningar - vilka idrottar?

Då syftet med rapporten är att hitta metoder för att nå underrepresenterade grupper inom organiserad idrott är det viktigt att se mönster kring vilka som är aktiva i idrottsföreningar och vilka som hamnar utanför. Enligt Riksidrottsförbundet är det över 3,2 miljoner svenskar som är medlem i en idrottsförening. På idrottstatistik.se finns bland annat siffror hämtat från Riksidrottsförbundet och SCB som visar på att en stor del barn och unga är aktiva inom idrott. Efter 10–12 ålder sjunker däremot andelen medlemskap i samband med stigande ålder (Idrottsstatistik, 2016–2017). I artikeln *“Så lever unga i Sverige - fakta om ungas liv”* skriven av Statistiska Centralbyrån är det sju av tio barn och unga mellan åldrarna 12–15 som idrottar i förening samt fem av tio i åldrarna 15–18. Bland de äldre barnen blir det vanligare att man idrottar utanför en idrottsförening då sju av tio idrottar på egen hand (SCB, 2018).

Idrottsstatistik.se presenterar även data under rubriken "*Socioekonomi och bakgrund*" som beskriver olika förutsättningar i samband med deltagande i idrottsföreningar varav en är den socioekonomiska bakgrunden. Barn och ungas idrottande skiljer sig beroende på vilken samhällsgrupp de tillhör. Exempelvis deltar barn till högutbildade föräldrar i högre utsträckning i organiserad idrott. I gruppen "föräldrar med eftergymnasial utbildning" är det 65 procent av barnen som idrottar i förening medan "föräldrar med högst gymnasial utbildning" består av 55 procent mellan åren 2016–2017 (Idrottsstatistik.se, 2016–2017). Ung Livsstil startades på uppdrag av myndigheten med Ulf Blomdahl som forskningsledare och har de senaste 30 åren haft som uppdrag att studera ungas föreningsliv. I en analys av bostadsområden med olika status (låg- och högstatusområden) framgår det tydliga skillnader i ungas villkor på fritiden beroende på bostadsort. Bland annat är det vanligare att barn och unga från familjer med bättre resurser deltar i en idrottsförening än de från familjer med begränsade resurser. Det finns därmed ett samband mellan idrottande och socioekonomisk bakgrund (Blomdahl m.fl., 2014).

Det finns betydande skillnader mellan barn och ungdomar med utländsk (48 procent) respektive svensk bakgrund (64 procent) som deltar i föreningsidrott år 2016–2017 (Idrottsstatistik.se, 2016–2017). Bland gruppen tjejer uttrycker sig större skillnader beroende på ursprung enligt Riksidrottsförbundet (RF) som tagit fram statistik i sin rapport "*Idrott och integration - en statistisk undersökning 2010*" (2010). Enligt siffrorna i rapporten finns det stor skillnad mellan tjejer med svensk respektive utländsk bakgrund. "Svensk bakgrund" innebär i detta fall att individen är född i Sverige med en eller båda föräldrarna födda i Sverige och "utländsk bakgrund" innebär att antingen individen eller båda föräldrar är utrikesfödda. Av tjejer med svensk bakgrund är det 47 procent som är med i en idrottsförening och endast 31 procent av tjejer med utländsk bakgrund tränar i en idrottsförening (Riksidrottsförbundet, 2010).

1.5 Basketföreningens medlemmar

Antalet aktiva medlemmar i en basketförening i Sverige år 2018 var 111 414 personer enligt statistik från Riksidrottsförbundet (Riksidrottsförbundet, 2018), varav ca 29 000 är licensierade spelare. Ung livsstil har i sitt forskningsprojekt även tittat närmare på siffror

inom basketföreningar som visar på annat resultat än idrott i helhet gällande vilka som idrottar. De har bland annat studerat skillnader i aktivitetsgraden mellan tjejer och killar men även skillnader i fråga om den socioekonomiska bakgrunden. Det visar sig att basket är mer jämlik när det kommer till könsfördelning samt socioekonomisk bakgrund och uppfyller även Riksidrottsförbundets jämlikhets- och jämställdhetsmål. Av de som barn och unga som utövar basket i en förening är 53 procent flickor. Pojkar med utländsk bakgrund spelar basket i lika stor utsträckning eller mer än pojkar med svensk bakgrund. Det finns ungefär lika stor andel pojkar som flickor som spelar i en basketklubb (Ung Livsstil, 2015). I Riksidrottsförbundets rapport visar siffrorna även där på att basket är en sport som är vanligare bland personer med utländsk bakgrund, främst bland tjejer som består av 28 procent av andelen utövare och där tjejer med svensk bakgrund endast består av 10 procent (Riksidrottsförbundet, 2010).

1.6 Regeringens stöd till idrottsföreningar

Enligt förordning om statsbidrag till idrottsverksamhet (SFS 1999:1177) har regeringen gett Sveriges Riksidrottsförbund (SR) uppdraget att fördela statsbidrag till olika idrottsverksamheter. Regeringen har gjort miljonsatsningar på idrotten för att minska segregationen samt öka aktiviteter på socialt utsatta platser. Förhoppningen är att idrotten ska “bygga broar, skapa gemenskap och bidra med glädje” enligt tidigare idrottsminister Gabriel Wikström. Satsningen är långsiktig och under 2018–2019 satsas 14 miljoner kronor årligen och 18 miljoner årligen under 2020–2025 i de mest utsatta områdena (Regeringen, 2017).

Ett annat exempel på fördelning av resurser är det lokala aktivitetsstödet (LOK) som syftar till att stödja föreningsdriven idrott för barn och unga mellan 7–25 år. Aktivitetsstödet grundar sig i en princip där aktivitetsgraden i lokalområdet avgör summan av bidraget. Detta resulterar i att största delen av pengarna går till välbärgade städer och kommuner eftersom siffror visar på att barn och unga från resursstarka och högutbildade familjer är mest aktiva inom föreningsidrott. De krav som finns för att kunna erhålla stödet finns som föreskrift fastställt av Riksidrottsstyrelsen (RS). Bland några kriterier är att föreningen måste vara ansluten till SR samt att det måste vara en gruppaktivitet som engagerar barn och unga (Riksidrottsstyrelsen, 2016). Tillgänglighet av resurser och aktiviteter i närområdet har en stor betydelse i att engagera barn och unga från familjer med låg socioekonomisk status,

skriver Suzanne Lundvall i "*Handslagets speciella insatser med inriktning mot mångfald och integration - en kvalitativ utvärdering*" (2007).

2. Metod

I denna rapport används den kvalitativa metoden då metoden besvarar rapportens syfte i större utsträckning än vad en kvantitativ metod gör. En kvalitativ ansats ger deltagarna i rapporten en möjlighet till mer djupgående svar och även möjligheten att lyfta fram egna perspektiv och tankar. Vi använder kvantitativ data i bakgrunden i form av statistik som på ett tydligt sätt beskriver problematiken som rapporten avser att besvara.

2.1 Urval

Då rapporten syftar till att få en ökad förståelse kring varför deltagandet inom idrottsföreningar är lägre i socioekonomiskt utsatta områden och hur man kan få unga att fortsätta med basket i tonåren är det viktigt med att få med olika perspektiv. Vi har därför valt att intervjua olika personer med olika roller i basketföreningar. Vi har intervjuat spelare, tränare, förtroendevalda inom föreningar, föreningskonsulenter och föräldrar. Att ha en bredd av intervju personer med olika roller är en förutsättning för att förstå vilka hinder som finns och hur man på bästa sätt kan underlätta för unga i socioekonomiskt utsatta områden att fortsätta idrotta. I val av intervju personer har vi även beaktat faktorer som kön och var personen bor i landet. Detta för att se om svaren skiljer sig åt beroende på kön alternativt var man bor i landet.

Vi rapportförfattare kom i kontakt med intervju personer via tre olika sätt. Det första sättet vi var via vårt befintliga kontaktnät. Det andra var att Svenska Basketbollförbundet var behjälpliga med kontaktuppgifter till potentiella intervju personer. Det tredje sättet var genom att intervju personer föreslog andra tänkbara personer.

2.2 Intervjuer

I denna rapport har vi genomfört intervjuer med 18 personer och dessa har skett i olika former. Vissa intervjuer har gjorts per telefon då vi velat ha respondenter från hela landet och vi inte haft möjlighet till en fysisk träff. Vi har haft en del fysiska intervjuer och även de har

haft olika former. Vi har haft gruppintervjuer med upp till 4 respondenter samt enskilda intervjuer. De fysiska intervjuerna har skett på kaféer och i idrottshallar.

Innan vi påbörjade arbetet med att intervjua personer, så läste vi på kring vilka faktorer som är viktiga att ta hänsyn till vid utformning av en intervju. Gällande strukturen på intervjun så genomfördes semi-strukturerade intervjuer. Denna form av intervju är lämplig när intervjupersonernas erfarenheter är i fokus och vidare är man inte bunden till att ställa frågor strikt efter ett formulär utan man är fri att i större utsträckning ställa följdfrågor eller be personerna utveckla sina resonemang som kan vara särskilt intressanta för studien.

I bearbetningen av frågor till intervjuguiden hade vi i åtanke att ha en spridning på frågorna för att fånga olika aspekter kring hur utövandet av basket i en förening kan underlätta integrationen. Vi utgick mycket från den tidigare forskning när vi utformade frågor till intervjuguiden och vi var även noga med att ha öppna frågor så att respondenterna skulle ha möjlighet till att ge utvecklande svar.

2.3 Etiska hänsynstagande

I denna rapport har vi gjort vissa etiska hänsynstagande för att skydda respondenterna. Alla som deltagit som respondenter har gjort det frivilligt och har haft möjlighet avbryta sitt deltagande om de velat. Vi har även valt att anonymisera respondenterna för att skydda deras integritet och vi har även valt att anonymisera föreningarna där respondenterna är aktiva för att deras anonymitet inte ska röjas då föreningarna på sin hemsida har uppgifter på deras medlemmar samt förtroendevalda. Vi förstår att resultatet skulle uppfattas som mer intressant om föreningsnamnet inte var anonymiserat men för oss väger de etiska hänsynstagandena tyngre.

3. Resultat

I resultatet presenteras det insamlade materialet som inhämtats från intervjuerna med både basketcoacher och aktiva medlemmar inom olika basketföreningar som befinner sig i områden med låg socioekonomisk status. I analys av samtliga intervjuer har det framkommit återkommande teman som berör mentorskap, föräldrars engagemang i föreningslivet, resursernas påverkan på förening och individ, unga som avslutar sitt medlemskap i en förening, svårigheter som nybörjare i en idrottsförening, tjejer i förorter samt strategier för marknadsföring.

3.1 Mentorskap

Att vara mentor innebär att ge extra stöd till spelaren och tillägna sig åt uppgifter som egentligen inte hör till arbetet som basketcoach. Det blir "så mycket mer än bara basket" när man tränar unga boendes i socioekonomiskt utsatta områden. Det är en viktig del i arbetet och det är oundvikligt menar intervjupersonerna i vår rapport. Då föräldrar inte är lika engagerade i jämförelse med föräldrar från välbärgade områden där svenska föreningslivet är en självklarhet, måste en basketledare engagera sig extra mycket vilket resulterar i ett mentorskap.

Samtliga basketledare som intervjuades förklarar hur de tar socialt ansvar genom att vara en "bro in till samhället". En av intervjupersonerna som arbetar inom en förening i västra Stockholm beskriver att hon stöttar ungdomarna i form av att lära de vardagliga sysslor som krävs för att klara sig i samhället, exempelvis hur man åker tunnelbana. Vidare ordnar hon aktiviteter så att ungdomarna får åka skridskor i Kungsträdgården eller gå på bio. Detta är något som skapar förtroende för de vuxna. Utifrån intervjuerna kan man därmed konstatera att ett starkt engagemang hos ledare är en framgångsfaktor för att unga personer i förorter ska idrotta. Det krävs en förståelse för individens situation samt en vilja att ge det extra stödet som många ungdomar behöver för att "rikta sin energi rätt".

3.2 Föräldrars involvering i föreningslivet

I Norden är föreningsidrott något unikt och det kan vara en självklarhet för många svenskar att deras barn ska utöva sport inom en förening. Som tidigare nämnts har ofta en stor del av de boende i socioekonomiskt utsatta områden utländsk bakgrund där föräldrar inte är uppfostrade i den svenska föreningskulturen. "Många av föräldrarna till barnen kommer från Somalia där det pågår ett inbördeskrig, de är inte uppvuxna i en idrottsvärld" förklarar en av intervjupersonerna som arbetar med unga spelare i en Stockholmsförort. Detta kan vara en bidragande faktor till varför våra intervjupersoner känner ett svagt engagemang från föräldrar. Föräldraengagemang underlättar för att kunna driva en idrottsförening, det kan handla om allt från avlastning med administrativt arbete till att skjutsa barnen till en basketmatch. Basketledare i socioekonomiskt utsatta områden upplever därför att de får ta mer ansvar i förhållande till basketföreningar i resursstarka områden. I intervjuerna framgår även svårigheten med att nå ut till en målgrupp där föräldrar inte delar synen på föreningsidrotten.

Basketföreningarna har olika tillvägagångssätt för att hantera bristen på närvaro hos föräldrar. En del föreningar arbetar med att aktivera ungdomar som får ta ansvar. Andra föreningar arbetar med att försöka involvera föräldrar genom att bjuda in till träningar, fika eller workshops. Detta ger föräldrarna en inblick i hur stor betydelse idrottandet har för barnet.

3.3 Svårt som nybörjare i en idrottsförening

I Sverige är det många som utövar sport redan i tidig ålder, vilket ger de en möjlighet att utveckla sina färdigheter i sporten. Enligt de intervjuade startar en del redan vid fyra till fem års ålder. Även här har den svenska idrottskulturen sin påverkan. Det gör det svårare för personer i senare tonåren att börja spela basket i en förening då de andra spelarna är i framkant.

En av de intervjuade som arbetar med nyanlända och ensamkommande i socioekonomiskt utsatta områden berättar att ungdomarna gärna velat börja i en fotbollsförening men att det funnits svårigheter att spela i lag med etablerade ungdomar som

varit aktiva sedan de var små. Många nyanlända saknar erfarenhet av föreningsidrott eftersom det är något som inte är lika vanligt utanför de nordiska länderna. Den intervjuade som är aktiv ledare inom en basketförening berättar även att basketen erbjudit dessa ungdomar att spela i lag för nybörjare med fokus på motion och att ha kul. Pressen på att prestera uteblir. En annan intervjuperson som leder ett basketlag förklarar att personer i senare tonår som går med i föreningen ofta känner krav att prestera då de andra spelarna är väletablerade. Fallgropen blir därmed att föreningsidrotten exkluderar ungdomar som inte utövat idrott sedan barnsben, vilket mestadels drabbar ungdomar i förorter vars föräldrar inte är uppfostrade i svensk idrottskultur.

3.4 Resursernas påverkan för förening och individ

Resurser är en viktig faktor i att driva en idrottsförening men resurser har även en betydelse för individen som utövar sporten. Föreningarna kan finansieras via medlemsavgifter, försäljningar, bidrag eller sponsring och de använder sig av olika strategier för att minska på kostnader som exempelvis att de avstår från vissa aktiviteter eller försöker köpa in material så billigt som möjligt. En del av basketledarna som intervjuades upplever tillgång till lokaler som problematiskt då de måste "slåss" om halltider. De mindre lagen får ofta träna i små hallar. Det upplevs även svårt att rekrytera nya ledare i brist på ekonomiska resurser och spelarna själva erbjuds då att bli domare eller tränare. Vidare är det svårt att expandera verksamheten. En basketledare beskriver hur hon ibland använder pengar från egen ficka för att arrangera aktiviteter för spelarna.

Då de intervjuade befinner sig i socioekonomiskt utsatta områden uppstår även ekonomiska svårigheter för medlemmarna. Det händer att ungdomar helt plötsligt avslutar sitt medlemskap och när föreningen söker upp dessa personer visar det sig handla om ekonomiska skäl. Alla har inte råd att betala medlemsavgift. Träningskor är också en kostnad som inte alla har råd med. För att motverka att ungdomarna slutar använder sig en förening av "syskonrabatt" för att underlätta betalning av medlemsavgift, andra föreningar ser till att medlemsavgiften betalas på andra sätt. Basket är dessutom en relativt billig sport att utöva vilket kan vara en bidragande faktor till att personer från resurssvaga familjer söker sig till den idrottsgrenen.

3.5 Tjejer i förorten

Enligt siffror är tjejer en grupp som är stor inom basket, speciellt bland tjejer med utländsk bakgrund (Riksidrottsförbundet, 2010). En intervjuuperson uppger att intresset är stort bland tjejer i förorter. Två av de intervjuade upplever att tjejer hindras från att gå med i en idrottsförening av sina föräldrar på grund av kulturella orsaker men att basket är en sport som är mer "acceptabel" att utöva än exempelvis boxning eller fotboll på grund av normer där de två sistnämnda sporterna ses som "maskulina".

En basketledare som tränar ett tjejlag i Västerort beskriver hur hon och spelarna delar samma kultur vilket gör att föräldrarna känner mindre oro inför att låta deras döttrar spela i klubben. För att motverka att tjejerna slutar spela i föreningen ordnas hemmakvällar och andra aktiviteter som ger ungdomarna ett större sammanhang. En del av tjejerna är begränsade av föräldrar att göra saker på fritiden. Aktiviteterna blir därmed ett sätt för de att få träffa andra och känna en gemenskap.

3.6 Unga som avslutar sitt medlemskap i en idrottsförening

I statistiken syns ett mönster där unga avslutar sitt medlemskap i en idrottsförening i senare tonåren. "Intresset minskar inte men andra krav ökar" menar en av intervjupersonerna. Samtliga ledare som intervjuats kan se att de äldre spelarna slutar då annat prioriteras, exempelvis skolan, jobb, resor eller att ta hand om sina yngre syskon. Det blir jobbigt att försöka anpassa sig till träningstider och de väljer därför att träna på egen hand där de själva kan bestämma över sin tid. Orsakerna kan variera beroende på geografisk plats. I mindre orter utanför storstäderna finns en annan typ av problematik menar en intervjuuperson som tränar ett lag i en liten kommun i södra Sverige. Där slutar ungdomarna för att studera vidare i skolor i storstäderna.

Hur arbetar föreningarna för att få ungdomarna att stanna? I samtal med en basketledare framgår det att deras lag försöker ha flexibla träningstider för att anpassa till exempelvis koranskola m.m. En annan intervjuuperson förklarar att ungdomarna måste hitta nya mål med idrotten när de kommer upp i åldrarna. Att hitta på olika aktiviteter är ytterligare en strategi för att få ungdomarna att fortsätta spela i föreningen. Det är också viktigt med

engagerade ledare som kan se till ungdomarnas behov och som bryr sig om spelarnas välmående. En intervjuperson lyfter vikten av att inte förlora kontakten med ungdomar som slutat spela i föreningen och att det blir ett fint avslut. På så sätt blir det enklare för ungdomarna att komma tillbaka då det inte finns någon skam i att ha avslutat sitt medlemskap.

3.7 Strategier för marknadsföring

Marknadsföringen av en idrottsförening är väsentlig i arbetet med att rekrytera, inte minst i socioekonomiskt utsatta områden. Ofta sprider sig information om föreningarna från mun till mun i lokalområdet. Samtliga föreningar marknadsför sig via sociala medier och några intervjuade befinner sig även på skolor för att berätta om deras verksamhet och fördelar med träning. Basketledarna som intervjuades upplever det svårare att nå ut till föräldrar i arbetet med att rekrytera ungdomar men en förening i södra Stockholm berättar att de arbetar uppsökande genom att stå i centrum och på så sätt få kontakt med både föräldrar och ungdomar. Det finns en gemenskap i klubbar som befinner sig i förorterna då flera talar samma språk eller har samma kultur menar en intervjuperson. Detta gör att ungdomarna söker sig till klubben och rekryterar vänner då många i områden känner varandra.

4. Goda exempel

Vi har utifrån de olika intervjuerna vi genomfört fått många goda exempel på metoder som underlättar för föreningar att verka i socioekonomiskt utsatta områden. I detta avsnitt börjar vi med generella råd som vi rapportförfattare sammanställt utifrån det insamlade materialet. Sedan går vi in på mer konkreta exempel som vi tror är applicerbara i flera olika socioekonomiskt utsatta områden. Vi avslutar sedan med att gå in på hur Svenska Basketbollförbundet och den offentliga sektorn kan stödja arbetet och underlätta arbetet för föreningar verksamma i socioekonomiskt utsatta områden.

4.1 Råd för föreningar verksamma i socioekonomiskt utsatta områden

Finns det ett facit att följa för att få ungdomar i socioekonomiskt utsatta områden att fortsätta idrotta i tonåren? Utifrån de intervjuer som genomförts så har vi kommit fram till att det inte finns en metod som är effektiv utan att det finns flera olika goda exempel som möjliggör för tonåringar i socioekonomiskt utsatta områden att fortsätta idrotta.

De goda exemplen bygger på att man förstår sig på sin målgrupp och att man förstår sig på vilka svårigheter som hindrar unga från att idrotta. Därför bör man först identifiera de hinder som försvårar eller hindrar unga från att idrotta. Utifrån samtal med aktiva personer inom föreningslivet i socioekonomiskt utsatta områden kan vi dra slutsatsen att de upplever sig ha många olika svårigheter och hinder samt att dessa kan vara väldigt komplexa. Vidare ser vi även många likheter i utmaningar som aktiva medlemmar i föreningslivet i socioekonomiskt utsatta områden belyser, men även en del skillnader. Skillnader som identifierats varierar huruvida det socioekonomiskt utsatta området ligger i anslutning till en storstad eller en mindre stad.

Efter att ett hinder identifierats gäller det att se över vilka resurser som man kan utnyttja. Föreningar behöver göra en analys över vilka resurser de har som möjliggör för unga att idrotta i socioekonomiskt utsatta områden. Att identifiera vilka resurser som finns att tillgå är inte alltid lätt har vi förstått utifrån våra samtal med personer aktiva inom en förening, däremot är det viktigt för att kunna verka i socioekonomiskt utsatta områden.

När det går att uppskatta vilka hinder som försvårar ungas deltagande inom idrott och vilka resurser du har som förening kommer en sista utmaning som vi även förstått är det svåraste. Var kreativ. Fastna inte i vilka utmaningar eller problem som försvårar arbetet utan

gå vidare, se vilka resurser föreningar har och på vilket sätt föreningens resurser kan underlätta för unga att idrotta. Alla hinder går inte att lösa för en ideell förening utan vissa gånger behöver man se över vilka som kan vara behjälpliga, behöver man kontakta kommunen, basketbollförbundet, skolor, eller någon annan som kan vara behjälplig. En god samverkan kan underlätta för att skapa en trygg och välkomnande miljö för ungdomarna.

4.2 Goda exempel för föreningar verksamma i socioekonomiskt utsatta områden

Unga ledare-en lösning på flera olika problem

Ett flertal föreningar tog i samtal upp svårigheten med att rekrytera ledare till de olika lagen som finns. De beskrev även problematiken kring att föräldrar i socioekonomiskt utsatta områden inte är lika närvarande på grund av att de inte växt upp med föreningslivet som är en väldigt nordisk företeelse. Ett gott exempel på hur föreningar löst detta problem är genom att satsa på unga personer som finns i den egna föreningen. Dessa unga ledare utbildas och får mentorer som hjälper de i rollen som ledare. De unga ledarna förväntas sedan ta ansvar för ett eget lag med stöd av en mentor och de får även sköta olika administrativa sysslor som vanligtvis sköts av föräldrar i föreningar där föräldraengagemang är starkare. Vissa föreningar väljer även att arvoda unga ledare och detta löser i sin tur en annan typ av problematik som är förekommande bland unga i socioekonomiskt utsatta områden. Nämligen att de slutar med basket i senare delen av tonåren för att de vill arbeta och tjäna pengar. Genom att arvoda unga ledare kan de både tjäna egna pengar och samtidigt fortsätta vara aktiva inom idrotten.

Intervjupersonerna beskriver ett flertal olika individuella fördelar de unga ledarna får i form av att de växer som personer när de får ta ansvar och leda ett eget lag. Det bidrar till föreningen genom att de blir förebilder till de yngre. En annan viktig fördel med unga ledare som togs upp i samtalen är vikten av lokal förankring. Dessa unga ledare har växt upp i samma områden som de är verksamma i och detta underlättar samt skapar en förståelse för vilka svårigheter som utövarna har.

Hur hittar man unga i socioekonomiskt utsatta områden som vill spela basket

Att rekrytera unga till basket beskrevs även det som en svårighet men vi fick även flera bra förslag på hur de marknadsför sin förening. Föreningar beskriver att den främsta marknadsföringen som sker inte är en aktiv marknadsföring utan snarare en passiv marknadsföring genom att bedriva en bra basketverksamhet. När spelare och föräldrar får ta del av en bra verksamhet så sprids ordet vidare om att det finns en basketförening som är verksam i området. Detta gör att nya spelare attraheras i form av syskon, släktingar och vänner. Utifrån våra samtal beskrev intervjupersonerna att ett effektivt sätt att nå ut till nya människor är genom samarbeten med skolor. De intervjuade beskriver hur de bland annat hjälper skolor att arrangera idrottsdagar och även håller idrottslektioner där de tar hand om basketverksamheten. Det skapar möjlighet för unga i socioekonomiskt utsatta områden att få testa på basket men ger även chansen för föreningar att synas.

Andra metoder som föreningar använt sig av är bland annat stå i centrum med basketbollar och informationsmaterial, de upplever inte den metod som lika framgångsrik i jämförelse med samarbeten med skolor men att den metoden ökar förtroendet för föreningen.

4.3 Vad behöver Svenska Basketbollförbundet göra tillsammans med deras distrikt för att stödja föreningar verksamma i socioekonomiskt utsatta områden.

Föreningar verksamma i socioekonomiskt utsatta områden upplever förutom den problematiken andra föreningar har, även problem i form av att föreningarna och utövarna inte är lika resursstarka. De upplever en dubbel utsatthet då det finns ett behov av att prioritera bort frågor som andra mer resursstarka föreningar har. Detta medför att föreningar i socioekonomiskt utsatta områden ständigt hamnar i efterkälke. Föreningarna beskriver att de har svårt att driva långsiktiga och större frågor som är vitala för dem men på grund av brist på tid och resurser måste prioriteras bort.

En fråga som samtliga föreningar beskrivit som problematiskt är brist på halltider. De upplever att det försvårar för verksamheten att expandera genom exempelvis skapa flera lag men även att de inte kan prioritera och arbeta med frågan då de ständigt har andra frågor som behöver prioriteras för stunden. De ser även ett behov av att driva frågan på samma sätt som

föreningar på välbärgade platser men på grund av att deras verklighet är en annan så kan de inte göra det. När vi talat med föreningar om deras tillvägagångssätt för att motverka detta hinder så framgår det att de kontaktat kommunen om problemet och att det inte blivit någon förändring eller en minimal förändring.

Svenska Basketbollförbundet tillsammans med deras distrikt behöver ta ett större ansvar över centrala frågor som är avgörande för deras medlemsföreningar. Utifrån samtal med föreningar ser vi behovet av att förbundet tar ett större ansvar att stödja föreningar i socioekonomiskt utsatta områden genom att se över deras kostnader till olika läger och tävlingar som de arrangerar då detta ofta blir en väldigt stor kostnad för individer från socioekonomiskt utsatta områden. I samtal framkommer även unga från socioekonomiskt utsatta områden väljer att inte satsa fullt ut på basket då detta medför kostnader som de inte alltid har råd med.

4.4 Vilket ansvar har offentliga sektorn och hur kan de stödja idrottsföreningar

En förening tog upp ett bra exempel på hur den offentliga sektorn kan vara behjälplig. De berättade hur deras kommunen har en samordnare för idrottsföreningar. Samordnarens roll är att underlätta för föreningar genom att verka som en mellanhand mellan föreningen och kommunen, hur man skriver projektansökningar och var man kan ansöka om projektmedel samt andra typer av hjälp som idrottsföreningar är i behov av.

I våra samtal framkommer det att basketföreningar och tränare tar ett stort socialt ansvar utöver att bedriva en basketverksamhet. Föreningarna i dessa socioekonomiskt utsatta områdena redogör även för problematiken kring avgifter och hur deras ekonomi tar skada då alla inte har råd att betala in avgifterna. Att föreningen inte ska ta överpriser ekonomiskt är en självklarhet men när föräldrarna fortfarande inte har råd att betala avgifterna, hur går man vidare då? Föreningarna vi talat med beskriver hur de är en förening för alla och att det för dem är moraliskt fel att neka en person möjligheten att delta på grund av ekonomiska skäl. I detta upplever vi som rapportförfattare att den offentliga sektorn har ett stort ansvar. De föreningar vi talat med uppger att de inte tar in någon avgift om föräldrarna inte har råd. Detta påverkar föreningens ekonomi och här anser vi rapportförfattare att den offentliga

sektorn i form av kommun samt socialtjänst har ett ansvar att utreda hur barn ska kunna delta utan att föreningars ekonomi tar skada. De bör även informera kring hur föreningar ska göra i sådana fall där föräldrar inte har råd att betala avgiften.

Sammanfattningsvis krävs ett gott samarbete mellan civilsamhälle och offentlig sektor. Offentlig sektor bör förtydliga riktlinjer kring civilsamhällets uppdrag samt arbeta för att öka kunskapen i den offentliga sektorn kring villkoren för civilsamhället. Det bör även finnas stödfunktioner som kan vägleda föreningarna i många frågor, till exempel en kommunal föreningssamordnare. Sist krävs bättre förutsättningar för civilsamhället att kunna samverka med det offentliga.

5. Källförteckning

Blomdahl, U. m.fl. (2014) *Segregerar föreningslivet?* I Fokus 14. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014.

Blomdahl, U. m.fl. (2015). Är basketen jämlik och jämställd bland barn och ungdomar?
Hämtad 2019-05-02 från

<https://www.unglivsstil.org/wp-content/uploads/2019/01/Basket-sammanfattning.pdf>

Faskunger, J. & Sjöblom, P. (red.) (2017). *Idrottens samhällsnytta: en vetenskaplig översikt av idrottsrörelsens mervärden för individ och samhälle / Redaktörer: Johan Faskunger och Paul Sjöblom*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.

Appelin, G. & Berterö, C. (1991). Behov av utbildning och kompetensutveckling bland avdelningsföreståndare inom den slutna vården (FoU-rapport 1991:2). Jönköping: Hälsö högskolan

Svensk författningssamling SFS 1999:1177. Förordning om statsbidrag till idrottsverksamhet. (1999). Stockholm: Kulturdepartementet.

Idrottsstatistik.se (2016-2017). Medlemmar. Hämtad 2019-05-02 från
<https://idrottsstatistik.se/foreningsidrott/medlemmar/>

Idrottsstatistik.se (2016-2017). Socioekonomi och bakgrund. Hämtad 2019-05-02 från
<https://idrottsstatistik.se/jamlika-forutsattningar/mangfald/>

Lilja, E. & Åberg, M. (2012). *Var står forskningen om civilsamhället?: en internationell översikt*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Redelius, K. (2002). *Ledarna och barnidrotten: idrottsledarnas syn på idrott, barn och fostran*. Diss. Stockholm : Univ., 2002. Stockholm.

Regeringen (2017). Miljonsatsningar på idrotten för att minska segregationen . Stockholm: Socialdepartementet. Hämtad 2019-05-04-10 från <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?RBID=18027>

Riksidrottsförbundet (2018). Idrottsrörelsen i siffror 2018. Hämtad 2019-03-05 från <https://www.rf.se/globalassets/riksidrottsforbundet/dokument/statistik/rf-idrottsrorelsen-i-siffror-2018.pdf>

Riksidrottsförbundet. (2010). *Idrotten i siffror*. Hämtad från: <http://www.rf.se/globalassets/riksidrottsforbundet/dokument/statistik/2010-idrotten-i-siffror--rf.pdf>

Riksidrottsförbundet (2010). *Idrott och integration - en statistisk undersökning 2010*. Hämtad från: https://www.rf.se/globalassets/riksidrottsforbundet/dokument/mangfald/idrott_och_integratio_n.pdf

Svenskidrott. (2016). *Föreskrifter om statligt lokalt aktivitetsstöd*. Stockholm: Riksstyrelsen.

MUCF (2016). *Utvecklingen av ideella föreningars villkor - Civila samhällets villkor 2016 med fokus på ideella föreningar i utsatta områden*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms-och civilsamhällesfrågor.

Nilsson Lundmark, E. & Nilsson, I. (201?). *Orten bortom våldet*. [utgivningsort okänd]: Eva Nilsson Lundmark & Ingvar Nilsson.

SCB (2018). *Så lever unga i Sverige - fakta om ungas liv*. Stockholm: Statistiska Centralbyrån. Hämtad 2019-03-05 från:

<https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2018/unga-i-sverige/>